

**HET
GROTE
KUNSTKOOP
BOEK**

TERRA

DE VERZAMELAAR

MAIKE MEIJER	31
MILAN JOSEPA	32
NATHALIE MACIESZA	35
WIJNANDA RUTTEN	36
SAM VAN ROOIJ	72
FLOR LINCKENS	101
ALI KELES	103
TRISTAN SPITS	156

IN DE STUDIO MET

KATINKA LAMPE	22
SATIJN PANYIGAY	38
BUHLEBEZWE SIWANI	68
BENJAMIN LI	92
ESTHER TIELEMANS	110
RAQUEL VAN HAVER	126
MAXIME BRIGOU	144
KENNETH AIDOO	162
TOM CALLEMIN	188

DE CURATOR

ROOS GORTZAK	97
BARBARA BOS	98

DE GALERIEHOUDER

NINA HAMA	130
NIECK DE BRUIJN	131
JARING DÜRST BRITT & ALEXANDER MAYHEW	132
BORIS DEVIS	133

07

08

24

40

70

94

112

128

146

164

190

191

VOORWOORD**INLEIDING**

— H1

GOEDE REDENEN OM KUNST TE KOPEN

— H2

STOOMCURSUS KUNSTGESCHIEDENIS

— H3

KUNST KIJKEN IN VIJF STAPPEN

— H4

DE KUNSTWERELD NAVIGEREN

— H5

HET PRIJSKAARTJE

— H6

DE KUNSTMARKT OP

— H7

CUREER JE COLLECTIE

— H8

BEGRIPPENLIJST**AANVULLENDE CREDITS****DANKWOORD**

VOORWOORD

De meeste leuke mensen houden van kunst. En je zou kunnen stellen dat dit zo is óndanks dat de kunstwereld soms haar uiterste best doet om dat onmogelijk te maken. Met op het oog soms onbegrijpelijke kunstwerken, onleesbare tekstbordjes vol ingewikkeld jargon en vakkundig verstopte prijslijsten, wordt het de ongeoefende kunstrijker niet gemakkelijk gemaakt van kunst te houden, laat staan het te kopen.

Precies daarom richtten wij, Nadine van den Bosch en Nienke van der Wal, in 2016 Young Collectors Circle op: een platform voor kunstliefhebbers die meer over de kunstwereld en de kunstmarkt willen weten om zich zo ook beter te oriënteren op hun eerste aankoop. Nienke stapte er niet gehinderd door enige kennis van kunstgeschiedenis in, terwijl Nadine vertrok vanuit haar achtergrond als kunsthistoricus. Juist daarom werkte het zo goed: we wisten samen precies wat onze achterban nog niet wist, maar ook wat we ze wel wilden vertellen. Kunst is namelijk nóg veel leuker als je meer weet over het hoe, wat en waarom. Het willen kopen volgt daar dan eigenlijk als vanzelf op.

Inmiddels is Young Collectors Circle uitgegroeid tot een platform met honderden leden van allerlei leeftijden en achtergronden, actief in Nederland en België. Maar ook daarbuiten door middel van hubs in onder meer Lissabon en reizen die we organiseren naar bekende en minder bekende kunstbestemmingen. We introduceren jaarlijks ruim 25.000 mensen in de wereld van beeldende kunst. Dit doen we niet alleen via exclusieve activiteiten voor leden, maar ook door middel van onlineprogramma's en activiteiten die we organiseren in samenwerking met musea, beurzen, galleries, academies en natuurlijk: kunstenaars.

In dit boek hebben we bijzondere ervaringen en inspirerende anekdotes gebundeld, en delen we de daarbij opgedane kennis. Dat laatste doen we onder meer met een uitgebreide begrippenlijst die je in het laatste hoofdstuk van het boek aantreft. Tussen de hoofdstukken door nemen we je heel graag mee naar de studio's van enkele in Nederland woonachtige en werkzame kunstenaars die allemaal heel verschillend te werk gaan met een heel ander resultaat. Laten we beginnen!

*Nadine van den Bosch &
Nienke van der Wal*

INLEIDING

Om kunst te kopen moet je een vette bankrekening hebben, het met de paplepel ingegoten hebben gekregen, heel veel verstand hebben van kunst of er minstens heel serieus over kunnen praten, en zo kennen we nog wel een paar vooroordelen over wie eigenlijk kunst kan of mag kopen. En dat is zonde: want iedereen, écht iedereen, kan kunst kopen.

Meet the Vogels! We stellen graag Herb en Dorothy Vogel aan je voor. Hij een postsorteerder, zij een bibliothecaris. Ze woonden in een bescheiden New Yorks appartement met slechts één slaapkamer, samen met hun katten, vissen en schildpadden. Herb en Dorothy waren verzot op kunst: hun vriendenkring bestond uit kunstenaars, ze bezochten alle openingen en kochten kunst wanneer hun portemonnee het toeliet. Dat ging zelfs zover dat Herb en Dorothy nooit op vakantie gingen en tevreden waren met kant-en-klare tv-dinners, in plaats van zoals de gemiddelde New Yorker dagelijks uit eten te gaan.

Voordat Herb in 2012 overleed, besloten de Vogels hun collectie na te laten aan de National Gallery of Art in Washington D.C. Aangezien dit museum gratis te bezoeken is, kon zo iedereen die maar wilde van hun dierbare kunst genieten. Dat ze veel kunstwerken hadden verzameld, was duidelijk:

elke vierkante centimeter van hun kleine appartement, van deurpost tot plafond, was bezaaid met kunst. Maar dat er maar liefst 4.782 werken uit het appartement zouden komen, was boven verwachting. Het transportbedrijf moest de verhuiswagen maar liefst vier keer terugsturen om alle werken naar hun nieuwe bestemming te vervoeren.

Bijna 5.000 werken op een jaarsalaris van \$23.000,- (het salaris van Herb was voor de kunst, Dorothy betaalde van haar salaris de vaste lasten)... en niet de minste: voor hun verloving kochten ze een vaas van Picasso, een van de eerste werken die ze aanschafte nadat ze getrouwd waren, was een sculptuur van John Chamberlain, en ze kregen een werk van Christo en Jeanne-Claude cadeau nadat ze op de kat van dit echtpaar hadden gepast.

Zo groeide hun collectie langzaam maar zeker uit tot een van de belangrijkste privé-verzamelingen van minimalistische en conceptuele werken (in hoofdstuk 8 leggen we deze termen nader uit). Veelal direct van de kunstenaar gekocht en bijna altijd lang voordat deze kunstenaars wereldberoemd werden. Een uitzonderlijk verzamelverhaal, vastgelegd in twee films over het echtpaar: *Herb and Dorothy* (2008) en *Herb and Dorothy 50x50* (2013).

Met zoveel toewijding kunst kopen, past niet bij iedereen. Maar laten we nooit meer horen dat kunst kopen alleen voor de elite is.

Dat blijkt ook uit onze eigen collectieverhalen. In tegenstelling tot de Vogels reizen we graag, houden we ook van mooie

schoenen en gaan we vaak uit eten. Toch hebben we, zelf werkzaam in de notoir slecht betalende kunstwereld, ook geen groot budget voor kunst. In dit boek leggen we je uit hoe, wat, waar en vooral: waarom ook jij kunst kunt kopen. Maar eerst stellen we ons nog even aan je voor aan de hand van onze eigen bescheiden collecties.

Dorothy en Herbert Vogel in *The Clocktower* met een tekening van Philip Pearlstein op de achtergrond, 1975

Courtesy: National Gallery of Art, Washington, DC, Gallery Archives

Guerrilla Girls, Dearest Art Collector, 1986

'In 1986 schreven de Guerrilla Girls, een kunstenaarscollectief dat werken maakt die seksisme, racisme en discriminatie in de kunstwereld blootleggen, het volgende: "Dearest Art Collector, it has come to our attention that your collection, like most, does not contain enough art by women. We know that you feel terrible about this and will rectify the situation immediately. All our love, Guerrilla Girls." Deze oproep, inmiddels ook onderdeel van mijn collectie, is afgedrukt op textiel en gewoon verkrijgbaar in de meeste museumwinkels. Het is de kern van mijn collectie gaan vormen.'

NIENKE'S COLLECTIE

Vorige zomer was ik met mijn toen 12-jarige dochter Mila in Londen. Zij had deze bestemming gekozen want ze wilde graag London Eye en de Harry Potter Studio's bezoeken. Ik had daarbij natuurlijk nog twee tentoonstellingen het programma in gesmokkeld. We liepen op een van de bruggen over de Thames, waar een schilder zijn waren ten toon had gespreid: aquarellen van bekende Londense architectonische hoogstandjes met ondergaande zonnen of juist in die typische Britse motregen. Ik was alweer een paar meter verder toen ik me realiseerde dat mijn dochter stil was blijven staan: haar ogen vlogen heen en weer over de verschillende werken. Dit was wat ze wilde voor haar slaapkamer: een kunstwerk van Londen.

De kunstsnob in mij – want inmiddels werk ik toch al heel wat jaren in de kunstwereld en dan raak je toch besmet – stak onmiddellijk de kop op. Dit kon je toch eigenlijk geen kunst noemen? Knap gemaakt, vaardig, technisch correct, maar dat volstaat toch niet? Net zo snel als deze gedachte in mij opkwam, drukte ik hem ook weer weg en haalde ik £10,- tevoorschijn: hoe fantastisch leuk dat mijn kind, zeker niet altijd te porren om kunst te bekijken, zelf een werk had uitgekozen waar ze als een blok voor viel! Daar had ik toch iets goed gedaan: het zaadje was blijikbaar geplant.

Dat werk hangt nu op haar kamer, samen met een paar 'echte' kunstwerken die ze graag om zich heen heeft. Voor haar maakt het niets uit dat deze Londense straatkunstenaar nooit in een galerie of museum te zien zal zijn, zoals de makers van die andere werken wel. Kunst kopen doe je in eerste instantie omdat je het mooi vindt, en je je er graag mee wilt omringen. En omdat het je eigen collectie is, mag je ook lekker helemaal zelf beslissen wat je koopt, zonder dat iemand voorschrijft wat wel of niet goed is, of belangrijk, of museumwaardig. Dat was voor mij weer even een goede reminder.

Want zo begon mijn eigen verzamelverhaal ook: ik begon met het kopen van werken die ik gewoon mooi vond. Een zeefdruk van een flamingo, een zwart-witfoto van een rommelig bed, nog een foto van een sprookjesachtig landschap. Geleidelijk aan, terwijl ik meer leerde over kunst en de kunstwereld, begon ik meer focus te krijgen in wat ik wilde kopen en ontdekte ik wat ik niet alleen op het moment mooi vond, maar waar ik langer plezier van had, omdat ik er meer verhalen uit haalde, of erbij kon verzinnen. En steeds vaker waren dat werken die gemaakt zijn door vrouwelijke kunstenaars.

Er is nog een reden waarom ik graag werk koop van vrouwelijke kunstenaars en dat heeft te maken met de schokkende cijfers

over vrouwen in de kunst: uit onderzoek van Women Inc. (2022) blijkt dat slechts 13% van de kunst in Nederlands acht grootste musea gemaakt is door een vrouw en dat 30% van de tentoonstellingen in Nederland geen enkel werk bevat dat door een vrouw gemaakt is. Voor iedere €100,- die een vrouwelijke kunstenaar momenteel per jaar verdient, wordt er bij een mannelijke kunstenaar €50,- meer bijgeschreven. En als je de totale verkoopwaarde van al het werk gemaakt door vrouwen bij elkaar optelt, is dat minder dan de waarde van alle werken van Picasso, van één man dus, bij elkaar.¹ Shockerend toch?

Ik ben me gaan richten op het verzamelen van kunst gemaakt door vrouwen van over de hele wereld. In de eerste plaats omdat ik hun werk mooi vind, omdat hun verhalen me inspireren, aan het denken zetten en me nieuwe perspectieven laten zien. Kortom, kunstwerken die ik zo graag wil hebben dat ik best een nacht wakker wil liggen over hoe ik het in hemelsnaam ga betalen. Maar ook omdat ik mijn geld graag besteed om deze vrouwelijke kunstenaars te ondersteunen – zoals de Guerrilla Girls al van de daken schreeuwden – zodat ze een groter podium krijgen dan in het verleden het geval was. Hoe dat precies zit, lees je in het volgende hoofdstuk.

Caroline Walker, Study for Landscaping II, 2016

'Caroline Walker maakt fenomenale schilderijen waarin vrouwen centraal staan: niet zoals ze eeuwenlang door mannen gezien werden (lees: naakt, boos of dienstbaar), maar wendt expliciet haar vrouwelijke blik aan om echte, doodnormale vrouwen vast te leggen. We zien vrouwen huishoudelijke taken verrichten, moeder worden, aan het werk als schoonmaker of masseur. Walker zet vrouwen zoals jij en ik op een voetstuk en laat ons door haar wijze van schilderen stiekem meekijken naar hun dagelijkse bezigheden.'

¹bron: <https://www.womeninc.nl>

Jennifer Tee, Tampan (World Mountain, The Custodian), 2022 (staand)

Lisette van Hoogenhuyze, Untitled, 2019

'Van Jennifer Tee heb ik inmiddels twee werken bemachtigd: een werk van keramiek en een piëzografie (zie ook hoofdstuk 8). Ik vind haar werk magisch en vol mysterie. Ik kan het niet helemaal aanraken en dat intrigeert me. In haar werk gebruikt Tee verschillende spirituele en culturele verwijzingen en technieken, waardoor haar werk voor mij bezield voelt. Zoals de collages die ze opbouwt uit honderden tulpenbladeren en waarmee ze figuren en patronen maakt, geïnspireerd op Sumatraanse kleden, tampan genaamd.'

Turiya Magadlela, Unuthi Wezigebengu V, 2017

'Dit ogenschijnlijke abstracte schilderij is verrassend genoeg gemaakt van panty's. Het werk gaat voor mij over wat het betekent om vrouw te zijn en de schoonheidsidealen die we opgelegd krijgen (en onszelf opleggen). Het werk gaat ook over huidskleur: deze panties zijn voor mij huidskleurig, maar voor de maker ervan niet: Magadlela is een Zwarte Zuid-Afrikaanse vrouw. De keuze voor het materiaal in dit werk, maar ook in haar andere werken, is daarmee politiek en zeker niet toevallig.'

Elsbeth Diederix, *Fire Still Life*, 2014

'Ik vind het mooi dat in deze foto kwetsbaarheid en kracht hand in hand gaan. De delicate bloemen houden zich verbazingwekkend goed staande in het vuur, de vlammen lijken hen niet te deren. Je zou de voorstelling ook kunnen zien als iets moois dat voortkomt uit iets vernietigends als vuur. Als je met een andere blik kijkt, zou je kunnen zien dat de bloemen juist oprijzen uit het vuur. Ze herrijzen als een feniks uit de as. Destructie en schoonheid liggen soms dicht bij elkaar.'

NADINE'S COLLECTIE

Een van de eerste kunstwerken die ik in mijn huis installeerde, was een werk van Navid Nuur. Het was geen schilderij of foto die ik zo aan de muur kon hangen, maar een zin die ik zelf in de muur moest beitelen met behulp van een setje kleine stalen letters en een hamertje, keurig verpakt in een doosje door de kunstenaar. Vol enthousiasme – en met de nodige spanning, want zo handig ben ik helemaal niet – ging ik aan de slag.

De eerste twee woorden van de zin zaten min of meer waterpas in de muur gestanst, maar bij woord drie ging het mis. Een te harde tik met de hamer zorgde ervoor dat ik niet alleen een lettertje in de wand sloeg, maar ook gelijk een hele hap muur meenam. Een oud appartement en hedendaagse kunst bleken misschien toch niet zo'n goede combinatie.

Maar gelukkig lag er nog een ander werk ingepakt op me te wachten. Ik besloot om over mijn mislukte experiment een prachtige foto van Elspeth Diederix te hangen, om zo mijn eerste, gefaalde poging letterlijk te verbloemen. Op de foto is namelijk een bosje prachtige, kleurrijke bloemen te zien die worden 'aangevreten' door vlammen.

Na deze *cover-up* vond ik alsnog een minder poreuze muur voor dat andere werk dat ik zo graag in mijn huis wilde installeren. Inmiddels ben ik een aantal verhuizingen verder, maar is de zin *vision needs no eyes to see* in elk van deze huizen te vinden. Ik ben stiekem benieuwd of de volgende bewoners dit kleine, subtiele kunstwerkje hebben gevonden, en dat ze dankzij hun verhuizing ongewild ook de trotse eigenaars van een kunstwerk zijn geworden.

Deze misser is voor mij een metafoor hoe kunst je leven verrassende en onverwachte wendingen kan geven. Net als je precies denkt te weten waar je heen gaat, kan een kunstwerk je een nieuwe richting bieden – soms heel letterlijk. Dat is voor mij de lol van het verzamelen. De kunstwerken in mijn huis hebben voor mij allemaal een persoonlijke betekenis, zo weet ik nog goed wanneer en waar ik ze kocht en wat er toen in mijn leven speelde. Naast de esthetische of conceptuele waarde die ze voor mij hebben, is het ook een soort van visueel dagboek waarbij elk werk refereert aan een bepaalde herinnering of gevoel. Mijn collectie heeft dan ook

→ **Net als je precies denkt te weten waar je heen gaat, kan een kunstwerk je een nieuwe richting bieden**

geen rode draad als het gaat om thematiek, maar ik merk dat ik me vaak aangetrokken voel tot werken van kunstenaars die de grenzen van hun medium oprekken, bezig zijn met experiment en wiens denkproces mij fascineert.

Zo hangt in mijn woonkamer een videowerk van Mickey Yang. In de video zie je haar handen, gehuld in plastic handschoentjes, een stuk schuim uitwringen. In deze bijna hypnotiserende handeling zie je heel mooi het contrast tussen het steriele, klinische

van de handschoenen en het organische, vleselijke van het materiaal. Dit terwijl het in het echt juist omgekeerd is: haar handen zijn echt en organisch, en juist het schuimrubber is het koude, artificiële object.

Toen ik een paar jaar terug een etentje gaf, deze video hing toen nog boven de eettafel, werd ik door een van onze gasten vriendelijk verzocht om tijdens het diner de video toch maar even uit te zetten: het had nogal een ontregelende werking op de eetlust en concentratie. Ook dat is leven met kunst.

Slavs and Tatars, *Untitled*, 2019 (linksboven)

Thomas Sauvín, *Until death do us part*, 2018 (rechtsboven)

Mickey Yang, *Who's zoomin' who*, 2016

'Een van de interessante dingen aan dit werk vind ik dat het per toeval is ontstaan. Het was in eerste instantie namelijk helemaal niet de intentie van Yang om een video te maken. Ze was bezig met het maken van een grote schuimrubberen sculptuur, die ze wilde frezen om de vorm te bewerken. Dat bleek lastiger dan gedacht. Ze besloot het materiaal te bevriezen zodat het gemakkelijker te bewerken zou zijn. Dat bleek ook niet het gewenste resultaat te hebben. Wat ze wel merkte: het ontdooiende schuimrubber leek een hele vervreemdende, bijna vleselijke substantie te zijn. Zo goed kunnen anticiperen op dingen die je overkomen in een maakproces, en dat omtoveren tot een veel beter nieuw resultaat, waarvan je niet eens wist dat je het kon of wilde maken, vind ik inspirerend.'

Sam Samiee, *Shahab modelling*, 2020 (boven)

Tanja Ritterbex, *Trying to be sexy*, 2023

'Sam Samiee maakt prachtige, grote schilderijen en imposante installaties die uit allerlei kleinere, schilderachtige onderdelen zijn opgebouwd. Hij is naast een geweldige schilder, ook essayist en psychoanalyticus. Zijn werk heeft een filosofische inslag en verbindt de westerse beeldtaal met de Perzische woordcultuur. Ik heb het geluk een klein, heel hanteerbaar werk van hem aan de muur te hebben hangen. Het is een delicate, subtiele inkttekening waarop een jonge man liggend is afgebeeld. Met slechts een paar treffende lijnen weet Samiee een soort kwetsbaarheid op te roepen die van het beeld afstraalt. De zachte inktstreken doen denken aan kalligrafie en geven het werk een dromerige sfeer.'

Noor Nuyten, *Daily Landscape - lawn*, 2019 (boven)

Frank Ammerlaan, *Body Armor*, 2021

'Een andere kunstenaar wiens blik op de wereld mij aanspreekt, is Noor Nuyten. Van haar heb ik een klein tweeluik. Het is een abstracte waas van blauw en groen met een enkel rood vlekje. Het laagje glas dat over deze digitale fotoprint ligt is heel bewust gekozen, het oppervlak doet direct denken aan het scherm van een telefoon. Tijdens een zonnige wandeling viel Nuytens oog op de reflectie van haar omgeving op haar telefoonscherm, gecombineerd met de sporen die haar vingers door het swipen hadden achtergelaten. De serie werken die hieruit voortkwamen, waren voor mij een soort hedendaagse zelfportretten, gebaseerd op de online activiteit van de kunstenaar. Hoewel abstract en geworteld in het digitale, kan de kunsthistoricus in mij als ik mijn ogen dichtknijp de visuele connectie met de impressionisten (zie ook hoofdstuk 8) niet negeren.'

IN DE
STUDIO MET

FOTO: KEES LIESKENS

KATINKA LAMPE

Katinka Lampe onderzoekt in haar schilderijen de afbeelding van de menselijke figuur. Het werk ontstaat in series en de onderwerpen zijn altijd sociaal gerelateerd. Een socialmediapost, een modefoto of een reproductie van een oude meester kan aanleiding zijn tot het insceneren van een fotosessie met een model. De foto's die hierbij ontstaan, zijn het uitgangspunt voor de schilderijen en vormen een 'tussenwerkelijkheid': het schilderij dat vervolgens ontstaat is een op zichzelf staande, nieuwe realiteit. Het werk van Lampe gaat over gezien worden, over identiteit, gender, over sociale verhoudingen. Lampe ziet schilderen als vorm van communicatie: het schilderij als spiegel van de ervaring.